

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم اداری و اقتصاد

گروه علوم سیاسی

پایان نامه‌ی کارشناسی‌ارشد رشته‌ی روابط

بین‌الملل

چالش‌های ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و توسعه (2003 - 2010)

استاد راهنما:

دکتر شهروز ابراهیمی

استاد مشاور:

دکتر علی امیدی

پژوهشگر:

جواد فراست

تیر ماه 1390

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده دانشکده علوم اداری و اقتصاد

گروه علوم سیاسی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی روابط بین الملل آقای جواد فراست
با عنوان

چالش‌های ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و توسعه (2003 - 2010)

در تاریخ 1390/7/24 توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

- امضاء ۱- استاد راهنمای پایان نامه دکتر شهروز ابراهیمی با مرتبه‌ی علمی استادیار
- امضاء 2- استاد مشاور پایان نامه دکتر علی امیدی با مرتبه‌ی علمی استادیار
- امضاء 3- استاد داور داخل گروه دکتر سعید وثوقی با مرتبه‌ی علمی
- امضاء 4- استاد داور خارج از گروه دکتر عباس مقتدائی با مرتبه‌ی علمی

امضای مدیر گروه

تقدیم به بهترین های زندگی:

پدرم که بودنش قوت قلب و پشت و پناهم است

مادرم که روح و روانم است

برادرانم :

فرشید، بکتاش، فرشاد، فرهنگ، روزبه،

خواهرانم :

فرانک و فیروزه

سپاسگزاری

در اینجا بر خود لازم می‌دانم تا از یکایک کسانی که مرا در انجام این تحقیق یاری نموده‌اند، تشکر و قدردانی نمایم. از استاد محترم راهنما، جناب آقای دکتر شهروز ابراهیمی و نیز از استاد مشاور گرامی، جناب آقای دکتر علی امیدی که همواره در طی این پژوهش دلسوزانه دانش و تجربیات ارزنده خویش را جهت به سرانجام رسیدن این پژوهش در اختیار اینجانب قرار دادند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم.

همچنین از مدیر گروه علوم سیاسی جناب آقای دکتر حسین مسعود نیا، به ویژه استاد گرامی گروه تاریخ ادیان دانشگاه فردوسی مشهد جناب آقای دکتر منصور معتمدی که علاوه بر درس، استاد اخلاق و رفتارم بود قدردانی مینمایم و با سپاس از مهندس سیروس هاشمزاده، فرشاد تمدن، محمدرضا شاکری، اکبر پیروی، بهیار احمدی، دکتر تورج مروج، شایان حسن پور، شهربانو خسروی و همه کسانی که به گردنم حق دارند.

در پایان از دوستان محترم (منوچهر میرزایی، محسن سهیلی زاده، علی شبان، احمد صبوری، احسان غلامزاده، علی پور اسماعیل (متروکه)، قاسم خدروی، سجاد حسینی، علی ثناپور (کوتی)، طالب ابراهیمی، یوسف جعفری، ساره شیخی، زینب کیانی، مریم عمادی، رویا نژاد زندیه)، نیز به دلیل کمک‌های فراوانشان سپاسگزاری می‌نمایم.

جواد فراست

تیرماه 1390

چکیده

تنش در روابط ترکیه و اسرائیل سابقه ای چند ساله دارد و روابط این دو کشور همواره با نوسان مواجه بوده است. اما این تنش ها و چالش ها هیچ گاه به قطع رابطه منجر نشده است. با روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه، روابط دو کشور به سردی گرائیده و به نظر میرسد که در دوره حزب عدالت و توسعه چالشهای دو کشور حالت جدی تری به خود گرفته است. این پژوهش با استفاده از چارچوب نظری ژئوپلیتیک و بهره گرفتن از روش تحلیلی توصیفی و با اهداف، تبیین چالشهای ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و توسعه، تبیین نقش حزب عدالت و توسعه در شکل گیری، ادامه و یا مهار چالشهای میان دو کشور و همچنین تبیین چگونگی تاثیر چالشهای ترکیه و اسرائیل بر منطقه در دوره حزب عدالت و توسعه، این نتیجه را بدست داد که چالشهای ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و توسعه هیچگاه به قطع روابط منجر نخواهد شد و به دلیل نیازهای متقابلی که هر یک از دو کشور به یکدیگر دارند، قطع رابطه به سود آنها نخواهد بود.

کلید واژه: ترکیه، سیاست خارجی، ژئوپلیتیک، حزب عدالت و توسعه، اسلامگرایی.

پیشگفتار

تنش در روابط ترکیه و اسرائیل سابقه چندساله دارد؛ در طول تاریخ گذشته ترکها همواره یاوران خوبی برای یهودیان بوده اند. یهودیان منطقه خزران در قرن نهم میلادی دارای وضعیت بسیار مناسبی بودند. زمانی که بیش از ۱۵۰ هزار نفر از یهودیان اسپانیایی در سال ۱۹۴۱ به دلیل تفتیش عقاید در این کشور، به امپراطوری عثمانی گریختند ترکها به خوبی از آنها حمایت کردند. علاوه براین، جمهوری ترکیه در سال های ۱۹۳۰، ۱۹۴۰ پلای برای انتقال یهودیان اروپایی بود که از زیر آزار و شکنجه نازی ها گریخته بودند. با شکل گیری رژیم اسرائیل، جمهوری ترکیه نخستین کشور مسلمانی بود که این رژیم را به رسمیت شناخت. از این رو رژیم مزبور مهم ترین حامی تسلیحاتی و نظامی ارتش ترکیه گردید و همکاری استراتژیک و دیپلماتیک بین دو کشور در سطحی عالی برقرار شد. اما با ظهور حزب عدالت و توسعه در عرصه قدرت ترکیه روابط بین دو کشور به سردی گرایید. در دوره دوم حکومت حزب عدالت و توسعه از سال ۲۰۰۷ به بعد، به مرور شاهد افزایش تنش میان اسرائیل و ترکیه بودیم. این تنش اولین بار پس از حمله اسرائیل به غزه بروز پیدا کرد و آن زمانی بود که مقام های ترکیه در سال ۲۰۰۸ به تندی از اسرائیل انتقاد کردند و حتی اردوغان از واژه تروریسم دولتی علیه اسرائیل استفاده کرد. طبیعی است که این موضع گیری خوشایند مقامات اسرائیل نبود. مرحله دوم که شکل جدیدتری به این تنش بخشید، مجادله لفظی رجب طیب اردوغان و شیمون پرز در اجلاس داووس در سال ۲۰۰۹ بود که این مسئله به نقطه ای تبدیل شد که بسیار مورد ارجاع رسانه ها قرار گرفت، به دلیل انتقاداتی که اردوغان از اسرائیل درباره حمله به غزه کرده بود. در سال های اخیر، این رویکرد انتقادی ترکیه نسبت به عملکرد اسرائیل در خصوص فلسطینی ها و غزه رو به گسترش بوده و دامنه انتقادات افزایش پیدا کرده است. در کنار این موضوع، اردوغان و همفکرانش تلاش کرده اند چهره ای از ترکیه در مسائل خاورمیانه به نمایش گذارند که ترکیه حامی حقوق ملت فلسطین و مردم غزه است. همین امر سبب شده تا نفوذ ترکیه در میان مردم خاورمیانه به طور روزافزونی گسترش پیدا کند و ما شاهد اهتزاز پرچم ترکیه در دست مردم فلسطین و لبنان باشیم. اما این تنش زمانی به نقطه بحرانی رسید که ترکیه در راستای سیاست پیش روانه ای که در ارتباط با مسائل غزه در پیش گرفته بود، در اعزام کشتی کمک های انسان دوستانه به غزه مشارکت کرد. نام این کشتی مرمری آبی بود که در سال گذشته میلادی، یعنی ۱۵ ماه پیش، از ساحل غزه عبور کرد و مورد حمله شدید کماندوهای اسرائیلی قرار گرفت و ۹ تبعه ترکیه کشته شدند. این اتفاق نقطه اوج تنش میان ترکیه و اسرائیل بود.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
1	فصل اول کلیات پژوهش
1-1-1	1-1-1- مقدمه
2	2-1- شرح و بیان مساله پژوهش
3	3-1- تعریف مفاهیم
3	1-3-1- ترکیه (Turkey):
4	2-3-1- سیاست خارجی (Foreign Policy):
4	3-3-1- ژئوپلیتیک (Geopolitics):
4	4-3-1- حزب عدالت و توسعه (Akp):
5	5-3-1- اسلامگرایی (Islamism):
5	4-1- پیشینه و تاریخچه موضوع تحقیق
7	5-1- اهداف تحقیق
8	6-1- اهمیت و ارزش تحقیق
8	7-1- کاربرد نتایج تحقیق
8	8-1- فرضیه های پژوهش
8	9-1- روش تحقیق
9	10-1- ابزار تجزیه و تحلیل
9	11-1- سازماندهی تحقیق
10	فصل دوم ابزار تجزیه و تحلیل: ژئوپلیتیک
10	1-2- مقدمه
11	2-2- تعاریف ژئوپلیتیک
14	3-2- مفاهیم ژئوپلیتیک
16	4-2- اهمیت ژئوپلیتیک
17	5-2- دوره های شکل گیری ژئوپلیتیک

صفحه

عنوان

17	1-5-2- دوره تولد
17	2-5-2- دوره افول
18	3-5-2- دوره احیاء:(اواخر دهه 1970 میلادی به بعد)
19	6-2- ضد ژئوپلیتیک
22	7-2- ژئواکونومی
23	8-2- موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواستراتژیک ترکیه
25	9-2- نتیجه گیری
27	فصل سوم سیاست خارجی ترکیه و اسرائیل
27	1-3- مقدمه
29	2-3- نگاهی به ترکیه
31	1-2-3- جمهوری ترکیه
32	3-3- مبانی و اصول سیاست خارجی
34	4-3-سیاست خارجی ترکیه از زمان تاسیس تا جنگ سرد
35	5-3-از دوره جنگ سرد تا فروپاشی نظام دوقطبی
36	6-3-دوره انتقالی در روابط بین الملل (پس از جنگ سرد)
38	7-3- سیاست خارجی ترکیه در دوره حزب عدالت و توسعه
38	1-7-3- ترکیه و آمریکا
42	2-7-3- ترکیه و اتحادیه اروپا
45	3-7-3- ترکیه و روسیه
46	4-7-3- ترکیه و یونان
47	5-7-3- ترکیه و قبرس
49	6-7-3- سیاست ترکیه نسبت به تحولات خاورمیانه
57	8-3-اسرائیل
57	1-8-3- پیدایش صهیونیسم
57	2-8-3- صهیونیسم دینی

57	3-8-3- صهیونیسم سیاسی
60	4-8-3- عوامل موفقیت صهیونیسم
61	5-8-3- جنگ اعراب و اسرائیل
61	6-8-3- شکل گیری اسرائیل
61	7-8-3- ساختار انسانی
62	8-8-3- اقتصاد
63	9-8-3- کشاورزی
64	9-3- سیاست خارجی اسرائیل
65	1-9-3- ارکان اصلی استراتژی اسرائیل جهت امنیت و بقا
66	10-3- اسرائیل و جنگ سرد
67	11-3- اسرائیل و آمریکا و آینده روابط:
68	12-3- اسرائیل و خاورمیانه
70	13-3- نتیجه گیری
72	فصل چهارم چالشهای ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و توسعه
72	1-4- مقدمه
73	2-4- تاریخچه روابط ترکیه و اسرائیل
75	3-4- روابط ترکیه و اسرائیل پس از روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه
75	1-3-4- روابط ترکیه و اسرائیل از 2000 تا نوامبر 2002
76	2-3-4- روابط ترکیه و اسرائیل از نوامبر 2002 تا 2007
80	3-3-4- روابط ترکیه و اسرائیل از 2007 تا 2010
83	4-4- همگرایی یا واگرایی
83	5-4- دلایل واگرایی در روابط ترکیه و اسرائیل
83	1-5-4- روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه در ترکیه و دکترین عمق استراتژیک
83	2-5-4- بهبود روابط ترکیه با ایران و سوریه و نزدیکی به اعراب در مقابل نارضایتی اسرائیل از آن
87	6-4- عواملی که از گسست میان روابط ترکیه و اسرائیل جلوگیری میکنند

صفحه	عنوان
87	4-6-1- دلایل عدم تمایل ترکیه به قطع روابط با اسرائیل
90	4-7- دلایل عدم تمایل اسرائیل به قطع روابط با ترکیه
92	4-8- نتیجه گیری
94	فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهادات
101	5-1- پیشنهادات
103	منابع و مأخذ

فصل اول

کلیات پژوهش

1-1-مقدمه

با روی کارآمدن حزب عدالت و توسعه در ترکیه، روابط میان اسرائیل و ترکیه دچار چالشهای شده است که در برخی موارد به زعم صاحب نظران منجر به قطع روابط میان ترکه و اسرائیل خواهد شد. اما به دلایل متعددی که در فصول بعدی گفته می شود، نشان داده خواهد شد که روابط ترکیه و اسرائیل به دلیل نیازهای متقابل آنها به یکدیگر هیچگاه قطع نخواهد شد. از آنجا که چالشهای ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و توسعه، تاثیراتی بر روابط دو طرف و همچنین بر منطقه دارد، تلاش می شود چالشهای روابط دو کشور بررسی شود. برای این که بتوان وارد بحث اصلی شد، باید ابتدا کلیات پژوهش مشخص شود. بنابراین در این فصل تلاش می شود که کلیات این پایاننامه بیان شود. لذا ابتدا شرح و بیان موضوع برای آشنایی با کلیت موضوع مطرح می گردد. در ادامه یکی از مهمترین مباحث این پژوهش یعنی سئوالات و فرضیات تحقیق مطرح می گردد. سپس به موضوعاتی مانند واژگان کلیدی، پیشینه تحقیق، اهداف تحقیق و... می پردازم. در پایان نیز سازماندهی تحقیق مطرح می گردد تا فصل های پایان نامه مشخص شود.

1-2- شرح و بیان مساله پژوهش

در حالی که روابط ترکیه و اسرائیل در دهه ۱۹۹۰، به سطح بی سابقه ای افزایش یافته بود، پس از به قدرت رسیدن حزب عدالت و توسعه در ترکیه در ۲۰۰۲، روابط این دو کشور تا حدودی دچار افت شد و در مقابل روابط ترکیه با فلسطینیان گسترش یافت (بارسقیان، ۱۳۸۴: ۱). ترکیه به دولت حماس کمک کرد و علی رغم مخالفت شدید اسرائیل، وزیر خارجه ترکیه با هیاتی از اعضای حماس در ترکیه به مذاکره پرداخت. روابط اسرائیل با کرد های عراق و حمایت این کشور از فدرالیسم و استقلال کرد ها، مقامات ترکیه را به خشم آورد. مقامات اسرائیلی معتقدند که استقرار یک نظام فدرال در عراق به نفع اسرائیل است و یک کشور مستقل یا خود مختار کرد، دشمن اسرائیل نخواهد بود. نگرانی های منطقه ای اسرائیل در قبال کشور های منطقه باعث شده است که این کشور در جست و جوی متحدی جدید در منطقه باشد و بهترین گزینه در این خصوص و ایجاد یک دولت مستقل کرد در شمال عراق می- باشد (سریع القلم، ۲۰۰۳: ۲۸۵-۲۶۰). ۱. شروع انتفاضه الاقصی در سال ۲۰۰۲، اثرات غیر منتظره ای بر روابط ترکیه و اسرائیل گذاشت. احساس شدید همدردی مردم ترکیه با رنج و محنت فلسطینیان، مقامات ترک را بر آن داشت که در مواضع خود با اسرائیل تجدید کنند. به تبع آن مقامات ترک اقدامات خشن اسرائیل را تقییح کردند و از تشکیل دولت مستقل فلسطین حمایت کردند، به گونه ای که «بولنت اجویت» نخست وزیر سابق ترکیه در برابر تصمیم دولت اسرائیل برای فرستادن تانک ها به کرانه ی غربی، موضع گیری کرد و آن را ارتکاب به نسل کشی جلوی چشم جهانیان نامید (قاسمی، ۱۳۸۸: ۱۰۸). اردوغان به طور آشکار اقدامات اسرائیل در کرانه غربی و غزه را تروریسم دولتی نامید و همزمان در صدد برقراری روابط نزدیک با رهبر فلسطینیان بر آمد (بارسقیان، ۱۳۸۴: ۱). سال ۲۰۰۵، سر آغاز فصل جدیدی در روابط ترکیه و اسرائیل به شمار می آید. سفر اردوغان در ۲۰۰۵ به اسرائیل و ادامه همکاری های نظامی، تسلیحاتی و اطلاعاتی دو کشور نشان می دهد که اسلام گرایان در برخورد با اسرائیل بسیار عملگرایانه پیش رفتند و از موضع گیری های ایدئولوژیک خودداری کردند (نشریه جمهوری اسلامی، ۱۳۸۴ / ۲ / ۲۶). بهبود روابط ترکیه و اسرائیل پس از مقطع بحرانی دو سال اخیر را می توان به دلیل ایجاد شرایط جدید سیاسی- نظامی در خاورمیانه و شکل گیری روابط نوین ترکیه- اسرائیل قلمداد کرد. نقش آمریکا در بهبود روابط ترکیه و اسرائیل غیر قابل کتمان است. چنان که تنش آمیز شدن روابط تل آویو- آنکارا در دوره سردی روابط واشنگتن- آنکارا صورت

گرفت. بلافاصله پس از تجدید مناسبات ترکیه و آمریکا روابط ترکیه و اسرائیل نیز بهبود یافت. دولت ترکیه سعی دارد با ایفای نقش فعال تری در منطقه بتواند اطمینان اروپا را کسب کند و در صورت ناکامی هم از موقعیت برتر نظامی بی نصیب نماند. بدین ترتیب انتظار می رود آنکارا در آینده ای نزدیک نقش خود را در خاورمیانه پررنگ تر کند، به ویژه در تلاش است با تقویت همزمان روابط با اسرائیل و جهان عرب در مناقشه خاورمیانه نقش میانجی ایفاء کند (بارسقیان، ۱۳۸۴: ۲). به طور کلی در سال های آینده، نوع نگاه اسرائیل به شمال عراق و تشکیل دولت کردی در این منطقه عامل مهمی در نحوه ادامه همکاری های ترکیه و اسرائیل خواهد بود، اگر چه انتظار نمی رود حتی وقوع چنین سناریویی به قطع کامل رابطه دو کشور منجر شود. در چند سال آینده تهدیدات مشترکی که ترکیه و اسرائیل را به همکاری امنیتی - نظامی تشویق کند، هم چنان وجود خواهند داشت. گر چه این همکاری ها الزاماً معطوف به مقابله با یک کشور سوم نخواهد بود. اردوغان^۱ نخست وزیر ترکیه، در اظهارات صریحی بعد از شروع بحران لبنان اعلام کرد: «تحوالات اخیر در لبنان و فلسطین کشورش را به تجدید نظر در مشارکت در طرح خاورمیانه بزرگ و خواهد داشت. اقدامات اسرائیل غیر منصفانه و دور از وجدان است. تعدادی از قدرت های بزرگ از این اقدامات حمایت می کنند و تعدادی دیگر به تماشای رویداد ها نشسته اند.» (سرداری، ۱۳۸۵: ۱). اردوغان با تاکید بر لزوم برقراری آتش بس و اینکه روند فعلی زمینه جنگ تمدن ها را فراهم خواهد کرد، افزود «فرزندان اسرائیل هر چه قدر ارزش داشته باشند، به همان اندازه فرزندان فلسطین نیز برای ما ارزش دارند.» (رستگار، ۱۳۸۵: ۳۸). با توجه به آنچه که در بالا آورده شد، این سوال پیش می آید که چالشهای ترکیه و اسرائیل منجر به قطع کامل روابط دو کشور خواهد شد یا نه؟ همچنین چالشهای ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و توسعه چه تاثیراتی بر منطقه خواهد داشت؟

3-1- تعریف مفاهیم

1-3-1- ترکیه (Turkey):

ترکیه در جنوب شرقی اروپا بین مدار ۳۵ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۴۲ درجه و ۶ دقیقه عرض شمالی و ۲۵ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۴۴ درجه و ۴۸ دقیقه درجه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع شده است (مرادیان، ۱۳۸۵: ۲۷).

1-3-2- سیاست خارجی (Foreign Policy):

یک استراتژی و یا برنامه ای از فعالیتهاست که از سوی تصمیم گیرندگان یک کشور در برابر کشورهای دیگر و یا نهادهای بین المللی انجام میشود تا به اهدافی که به نام منافع ملی آن کشور خوانده میشود برسد. میتوان گفت سیاست خارجی، پروسه ای شامل اهداف مشخص، عوامل معین خارجی وابسته به اهداف فوق الذکر، توانایی کشور در رسیدن به نتایج مطلوب، توسعه یک استراتژی سودمند، اجرای استراتژی، ارزیابی و کنترل آن می باشد (پلانو و آلتون، ۱۳۷۵: ۱۹-۱۳).

1-3-3- ژئوپلیتیک (Geopolitics):

ژئوپلیتیک که معادل فارسی آن «سیاست جغرافیایی» است، رویکرد یا دیدگاهی است برای سیاست بین الملل که سعی دارد تا رفتار سیاسی و توانایی های نظامی را بر حسب محیط طبیعی توضیح دهد. بر طبق این رویکرد، ژئوپلیتیک توجه خود را عمدتاً به عوامل جغرافیایی که در شکل گیری سیاست ها مؤثرند، معطوف می دارد (میرحیدر، ۱۳۶۹: ۱۸). «ژئوپلیتیک مطالعه کاربردی روابط جغرافیایی میان فضا و سیاست است. ژئوپلیتیک تاثیر دو جانبه الگوهای فضایی، اشکال و ساختارها را با عقاید سیاسی و سازمان ها مطالعه می کند. کنش متقابل فضایی و فرآیند های سیاسی در تمامی سطح (محلی، ملی، قاره ای و جهانی) سیستم ژئوپلیتیک (کوهن^۱، ۱۹۷۹: ۱۷) بین الملل را قالب ریزی و ایجاد کرده است. بنابراین می توان گفت: «ژئوپلیتیک عبارت است از علم روابط متقابل جغرافیا، قدرت و سیاست و کنش های ناشی از ترکیب آنها با یکدیگر» (حافظنیا، ۳۷: ۱۳۸۵).

1-3-4- حزب عدالت و توسعه (Akp):

حزب تازه تاسیس عدالت و توسعه پس از پیروزی در انتخابات سوم نوامبر ۲۰۰۲ به قدرت رسید. این اتفاق، همه را شگفت زده کرد تا جایی که برخی از تحلیل گران این واقعه را به زلزله سیاسی تعبیر کردند (ای جمن^۲، ۸: ۲۰۰۳). حزب عدالت و توسعه طی این انتخابات توانست ۴۳/۳ درصد آرا و دو سوم کرسی های پارلمان را کسب کند پیروزی حزب مذکور را قادر ساخت به تنهایی دولت اکثریت را تشکیل دهد. اگرچه تعبیر پیروزی انتخاباتی این حزب به زلزله سیاسی اغراق آمیز است، با این حال، پیروزی این حزب عمیقاً دورنمای سیاسی ترکیه را تحت تاثیر قرار داد. از مهم ترین دلایل چنین تعبیری این بود که نقشهای کلیدی در حزب مانند نخست وزیر اردوغان، رئیس جمهور کنونی

1- Cohen

2 - George E. Gmen

عبدالله گل، رئیس پیشین مجلس ملی بولنت آرنیچ، فعالیت سیاسی خود را در حزب رفاه شروع کردند و همگی در گذشته طرفدار جریان بینش ملی به رهبری نجم الدین اربکان بودند. با این که هسته مرکزی حزب عدالت و توسعه بلافاصله استقلال خود را از حزب رفاه و جریان بینش ملی اعلام کرد، پیشینه اسلامی آنها، هنوز نگرانی هایی را میان نخبگان سکولار بر می انگیزد (دوگان، ۲۰۰۵: ۴۲۱).

1-3-5-اسلامگرایی (Islamism):

اسلام گرا کسی است که هویت اسلامی خود را در مرکز عمل سیاسی خود قرار می دهد و آینده سیاسی خود را در اسلام می بیند. با این حال، اسلام گرایی گفتمانی است که مانند دیگر گفتمانهای سیاسی، دارای تنوع درونی گسترده ای است و راهبردهای متعددی برای رسیدن به آن وجود دارد (بابی سعید، ۱۳۷۹: ۲۲۲).

1-4- پیشینه و تاریخچه موضوع تحقیق

در خصوص چالشهای ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و توسعه، پژوهش جامع و کامل انجام نشده است. لیکن به لحاظ اهمیت موضوع رابطه ترکیه و اسرائیل پژوهش هایی انجام گرفته که هر کدام از این پژوهشها به مقتضای موضوع و محتوای خود به گونه ای محدود و موردی به برخی از جنبه های روابط ترکیه و اسرائیل پرداخته اند. در زیر به بررسی زودگذر و آنی برخی از این آثار می پردازیم.

واعظی (۱۳۸۷) در مقاله ای تحت عنوان «تجربه جدید در ترکیه؛ تقابل گفتمانها»، می نویسد: در حالی که روابط ترکیه و اسرائیل در دهه ۱۹۹۰ به سطح بی سابقه ای افزایش یافته بود، پس از به قدرت رسیدن حزب عدالت و توسعه در ترکیه، روابط این دو کشور تا حدودی دچار افت شد و در مقابل روابط ترکیه با فلسطینیان (و حتی دولت حماس که مورد تحریم دولت های غربی واقع شده بود) گسترش یافت. ترکیه به دولت حماس کمک کرد و علی رغم مخالفت شدید اسرائیل، وزیر خارجه ترکیه با هیاتی از اعضای حماس در ترکیه به مذاکره پرداخت. این مقاله به صورت مختصر تنها به یکی از جنبه های چالش زا میان ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و پرداخته است. در این پژوهش تلاش می شود تمامی چالشهای روابط ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و مورد بررسی قرار گیرد.

بزداغلی اوغلو^۱ (۲۰۱۰) در مقاله ای به نام «نوگرایی، هویت و سیاست خارجی ترکیه» می گوید: علاوه بر سیاست داخلی و مسایل مربوط به آن، پیروزی حزب عدالت و توسعه در انتخابات عمومی سال ۲۰۰۳، نگرانی هایی در باره جهت گیری آتی سیاست خارجی ترکیه بر می انگیزد. از دیدگاه نظری، تلقی رهبران از نقشی که دولتشان باید در نظام بین المللی به عهده داشته باشد - برداشت آنها از نقش خودشان - به پیشینه رهبران بستگی دارد که این پیشینه به هویتها شکل می دهد. بنابراین، برای نخبگان سکولار در ترکیه، جهان بینی اسلامی حزب عدالت و توسعه، پتانسیل به چالش کشیدن یا شاید تغییر اتحاد سنتی ترکیه با غرب به طور کلی، و روابطش با ایالات متحده، اتحادیه اروپا و اسرائیل را به طور ویژه دارد. همچنین ترکیه به کشورهای اسلامی در منطقه ابراز علاقه و نزدیکی می کند و با آرمانهای آنها همبستگی نشان می دهد. سیاست های حزب عدالت و توسعه در قبال حماس، این موضع حزب را به خوبی نشان می دهد. علاوه بر این، حزب عدالت و توسعه با آرمان فلسطین همبستگی زیادی نشان می دهد. برای مثال، در جنگ بین اسرائیل و حزب الله در تابستان ۲۰۰۶، اردوغان تلاش اسرائیل را برای از میان برداشتن فلسطینی ها در لبنان به باد انتقاد گرفت. این مقاله بیشتر به روند شکل گیری حزب عدالت و توسعه پرداخته و به طور گذرا به مساله فلسطین و حماس که یکی از اختلافات میان اسرائیل و ترکیه است اشاره کرده است. در این پژوهش تلاش می شود تمامی چالشها و اختلافات مورد بررسی قرار گیرد.

نقدی نژاد (۲۰۰۸-۲۰۰۷) در مقاله ای با نام «تعامل و تقابل اسلامگرایان در سیاست خارجی ترکیه» می گوید: ترکیه نخستین کشور اسلامی بود که اسرائیل را به رسمیت شناخت و همواره روابط میان ترکیه و اسرائیل برقرار بوده است. مساله فلسطین در دهه ۱۹۹۰، یکی از خطوط گسست اصلی میان اسلام گرایان و کمالیست ها بود. نقطه اوج این اختلاف در سال ۱۹۹۶ بروز کرد. سالی که سه موافقت نظامی میان ترکیه و اسرائیل امضا شد و رییس ستاد ارتش مشترک ترکیه، نجم الدین اربکان را مجبور کرد که این موافقت نامه را تایید کند. آغاز انتفاضه الاقصی در سال ۲۰۰۲، اثرات غیر منتظره ای بر روابط ترکیه و اسرائیل گذاشت. احساس شدید همدردی مردم ترکیه با رنج و محنت فلسطینی ها، مقامات ترک را بر آن داشت تا در روابطشان با اسرائیل تجدید نظر کنند. به تبع آن مقامات ترک اقدامات خشن اسرائیل را تقبیح کردند و از تشکیل دولت مستقل فلسطینی حمایت کردند. به قدرت رسیدن اسلام گرایان حزب عدالت و توسعه در سال ۲۰۰۲، باعث شد که آنها در برخورد با مساله اسرائیل - فلسطین، دچار مشکل

شوند. از یک سو شاهد اعمال خشن و بدون تناسب اسرائیل علیه مقاومت مشروع فلسطینی ها بودند و از سوی دیگر به خوبی می دانستند که موضع گیری شدید علیه اسرائیل، هزینه هایی را برای ترکیه به بار می آورد و در روابط ترکیه با ایالات متحده اختلال ایجاد می کند. سفر اردوغان در ماه می ۲۰۰۵ به اسرائیل و ادامه همکاری های نظامی، تسلیحاتی و اطلاعاتی دو کشور، نشان می دهد که اسلام گرایان ترکیه در این زمینه به دیدگاه کمالیست ها نزدیک شدند و در برخورد با اسرائیل بسیار عملگرایانه پیش رفتند و از موضع گیری های ایدئولوژیک خودداری کردند. همانگونه که دیده می شود، نویسنده در این مقاله بیشتر به اختلاف میان اسلام گرایان ترکیه و کمالیست ها در اجرای سیاست خارجی ترکیه پرداخته و تنها گریز کوچکی به مساله فلسطین و اسرائیل که یکی از چالشهای به وجود آمده میان ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت و توسعه می باشد زده است. در این پژوهش تلاش بر آن است تا همه اختلافات میان دو کشور در دوره حزب عدالت و توسعه بررسی گردد.

جعفری ولدانی (۱۳۷۶) در مقاله ای با نام «نقش جدید ترکیه در منطقه»، می گوید: همکاری های استراتژیک ترکیه با اسرائیل اخیرا با انعقاد قراردادهای مختلف گسترش یافته است. همکاری با اسرائیل منافع اقتصادی ترکیه را تامین می کند. ترکیه خواستار استفاده از موقعیت برتر یهودیان در بازرگانی جهانی است. در صورت همکاری با اسرائیل، آنکارا اعتماد بازارهای بین المللی پول را به دست خواهد آورد. اسرائیل همچنین با سرمایه و علوم پیشرفته خود می تواند در ترکیه سرمایه گذاری کند. کارشناسان اسرائیلی در پروژه کشاورزی گپ با ترکیه همکاری دارند. دو کشور در پروژه مانا و گات نیز با یکدیگر همکاری می کنند. بر اساس این پروژه آب مورد نیاز اسرائیل از رودخانه مانا و گات تامین خواهد شد. دو کشور همکاری نظامی نیز با یکدیگر دارند، به موجب پیمان نظامی ۱۹۹۶ میان دو کشور، هواپیماهای اسرائیل می توانند از فضای ترکیه پرواز کنند. در این مقاله به روابط ترکیه و اسرائیل پرداخته شده و نیازهای متقابل طرفین به یکدیگر نام برده شده است و هیچگونه اشارهای به اختلافات میان دو کشور نشده که در این پژوهش تلاش می شود به همه اختلافات میان دو کشور پرداخته شود.

1-5-اهداف تحقیق

- تیین چالشهای میان ترکیه و اسرائیل در دوره حزب عدالت توسعه ترکیه. (۲۰۱۰-۲۰۰۶)
- تیین نقش حزب عدالت و توسعه در شکل گیری، ادامه و یا مهار چالشهای میان دو کشور .
- تیین چگونگی تاثیر چالشهای ترکیه و اسرائیل بر منطقه در دوره حزب عدالت و توسعه.